

Hoe opereren partijen in de Kamer op het gebied van onderwijs?

Door: Simon Otjes & Tom Louwerse

Datum: 9 September 2016

Versie: 3.0

Voor: Algemene Onderwijsbond

Samenvatting

Dit onderzoek kijkt naar het parlementair gedrag van Kamerleden over onderwijs. Dit onderzoek is uitgevoerd door Simon Otjes (Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen van de Rijksuniversiteit Groningen) en Tom Louwerse (Instituut Politieke Wetenschap van de Universiteit Leiden) met assistentie van Sander Mooibroek in opdracht van de Algemene Onderwijsbond. Dit onderzoek kijkt naar vijf aspecten van parlementair gedrag op het gebied van onderwijs:

1. *Het aantal voorstellen dat partijen indienen.* SP, SGP en D66 dienen (relatief) veel voorstellen in op het gebied van onderwijs.
2. *De activiteit van partijen in lijn met de AOb.* PvdD en Klein dienen niet veel voorstellen in, maar deze zijn allemaal in wel lijn met de AOb; dit geldt ook voor het overgrote deel van de voorstellen van GroenLinks en de ChristenUnie.
3. *Hoe partijen op deze voorstellen stemmen.* De samenwerking tussen de coalitie (PvdA en VVD) en de C3 (SGP, ChristenUnie, D66) die duidelijk in algemene stemmingspatronen zichtbaar is, in stemmingen over onderwijs vrijwel afwezig is.
4. *De mate waarin stemgedrag van partijen overeenkomt met de posities van de AOb.* Partij voor de Dieren, de SP, de groep-Kuzu en GroenLinks stemmen in meer dan zeven van de tien stemmingen in lijn met de AOb.
5. *En het deel van de voorstellen dat partijen krijgen aangenomen.* Hierbij valt op naast de coalitiepartijen GroenLinks en D66 relatief veel voorstellen krijgen aangenomen.

Verantwoording

Het onderzoek betreft parlementair gedrag tussen 15 september 2012 en 1 augustus 2015. Hierbij is gebruik gemaakt van de *Dutch Parliamentary Behaviour Dataset* die door de auteurs is ontwikkeld, die een database met stemmingen bevat, ontleend aan de Handelingen van de Tweede Kamer. De analyses richten zich op voorstellen (moties, amendementen en wetsvoorstellen) die gaan over het beleidsterrein onderwijs, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld. Dit is geoperationaliseerd als alle voorstellen die door de griffie van de Tweede Kamer het beleidsterrein ‘onderwijs en wetenschap’ hebben meegekregen en die volgens een student-codeur en medewerkers van de AOb relevant waren voor hun werkteerrein. Aangezien de AOb niet actief is op het gebied van onder wetenschappelijk onderwijs, valt dit beleidsterrein uit de analyse. Hieraan zijn voorstellen toegevoegd van beleidsterrein ‘bestuur’ die expliciet de lerarsalarissen betreffen. Het totaal aantal in de analyse meegenomen voorstellen betreft 321.

De analyses zijn uitgevoerd door de auteurs van deze rapportage. De assistentie van de AOb betreft enkel de standpuntbepaling van de bond op de in de analyse opgenomen voorstellen en het belang dat men hier aan hecht. Voorstellen die de bond als irrelevant heeft beoordeeld (N = 254) zijn buiten alle analyses gelaten. De onderwerpen waar zij geen standpunt kon bepalen (N = 36) zijn buiten de analyses over de overeenkomst tussen partijen en AOb gelaten.

Tabel 1: Activiteit op het gebied van onderwijs

Partijen	Aantal voorstellen onderwijs			% Alle voorstellen	Voorstellen per Kamerlid ^a	% Amendementen
	Totaal	Moties	Amendementen			
50Plus	4	4	0	1%	2.4	0%
Bontes ^b	0	0	0	-	0	-
CDA	49	46	3	3%	3.8	6%
CU	30	25	5	2%	6	17%
D66	97	88	9	5%	8.1	9%
GL	23	19	4	2%	5.6	17%
Houwers	0	0	0	-	0	-
Klein	3	3	0	5%	9.0	0%
Kuzu	5	5	0	14%	12	0%
PvdA	92	87	5	7%	2.4	5%
PvdD	3	3	0	1%	1.5	0%
PVV	31	26	5	3%	2.1	16%
SGP	38	26	12	7%	12.7	32%
SP	123	103	20	5%	8.2	16%
Van Vliet	0	0	0	-	0	-
VVD	53	45	8	6%	1.3	15%

^a Gecorrigeerd voor het aantal dagen dat afgesplitste groepen in de Kamer zit.

^b Combinatie van het onafhankelijke Kamerlid Bontes, het onafhankelijke Kamerlid van Klaveren en de groep-Bontes/Van Klaveren.

Activiteit

Als eerste kijken we naar de activiteit van partijen op het onderwerp onderwijs. We kijken hier naar het aantal amendementen en moties dat Kamerleden hebben ingediend over onderwijs sinds het aantreden van het kabinet-Rutte II. We kijken hier naar het absolute aantal voorstellen over onderwijs, het relatieve percentage voorstellen (als percentage van het totale aantal voorstellen), het aantal voorstellen per Kamerlid, de verhouding voorstellen en het percentage aangenomen moties.

In absolute aantallen is de SP het actiefst in het doen van voorstellen op het vlak van onderwijs. Deze partij diende 103 moties en 20 amendementen in. Ze wordt gevolgd door D66 met in totaal 97 voorstellen en de PvdA met 92 voorstellen. De VVD diende 53 voorstellen in en het CDA 49. De SGP volgt met 38 voorstellen, nog voor de PVV (31 voorstellen) en de ChristenUnie (30 voorstellen). Hierna komt GroenLinks (23 voorstellen). De kleinere fracties (PvdD, Kuzu, 50Plus, Klein, Bontes, Houwers en Van Vliet) dienden allen vijf of minder voorstellen in. De leden Houwers, Van Vliet en de groep-Bontes dienden zelfs geen enkel voorstel in.

Als we kijken naar onderwijsvoorstellen als percentage van alle voorstellen verschuift het beeld. De partij die relatief aan haar totale activiteit het meeste voorstellen doet, is de fractie-Kuzu: een zevende van hun voorstellen gaan over onderwijs. Ook de PvdA en de SGP dienen relatief veel onderwijsvoorstellen in: 7% van al hun voorstellen betreffen onderwijs. Daarop volgt de VVD (6%) en vlak achter elkaar D66, SP en het lid-Klein (allen net boven de 5%). Voor de andere fracties beslaat hun onderwijsactiviteit minder dan 5% procent van hun totale activiteit.

Als we rekening houden met de grootte van fracties staat de SGP boven aan. Per Kamerlid heeft de partij 13 voorstellen gedaan. Vlak hierachter volgt de groep-Kuzu met 12 voorstellen.¹ Het lid-Klein heeft negen voorstellen gedaan.¹ Bij de SP en D66 ligt het aantal net boven de acht voorstellen per Kamerlid. Bij de ChristenUnie is dit zes voorstellen per Kamerlid en bij GroenLinks is dit net minder dan zes voorstellen. Bij het CDA is dit vier voorstellen per Kamerlid. De PvdA, 50Plus en de PVV doen meer dan anderhalf voorstel per Kamerlid of minder.

We kunnen ook kijken naar de mate waarin partijen gebruik maken van moties of amendementen. Een motie is een niet-bindende uitspraak van de Kamer. Een amendement is een concrete wijziging van een wetsvoorstel. 32 procent van de SGP-voorstellen betrof een amendement. Deze kleine partij richtte zich waar het onderwijs aangaat dus relatief vaak op wetgevend werk – ondanks dat het schrijven van amendementen arbeidsintensiever is dan het schrijven moties. Veel partijen (GL, CU, SGP, PVV en VVD) dienden ongeveer één amendement in op de vijf moties. D66, PvdA en het CDA dienden relatief weinig amendementen in. 50Plus, Klein, Kuzu en PvdD dienden alleen maar moties in.

De verschillende indicatoren duiden op verschillende partijen als ‘meest’ actieve. De SP scoort het best op het totale aantal voorstellen, aantal moties en amendementen. De SGP scoort het hoogst op het aantal voorstellen per Kamerlid en aandeel amendementen. D66 is nergens de grootste op, maar de partij scoort bovengemiddeld op het aantal moties en het aantal voorstellen per Kamerlid. De groep-Kuzu scoort het best op het percentage onderwijs voorstellen als deel van alle voorstellen. Drie afgesplitste, rechtse fracties scoren het laagst. Zij hebben geen enkel onderwijsvoorstel ingediend. Van de verkozen fracties scoren ouderenpartij 50Plus en de PvdD het laagst als het gaat om activiteit op het gebied van onderwijs.

¹ Gecorrigeerd voor het feit dat deze groep een korte periode in de Kamer zit.

Tabel 2: Instemming van AOb met voorstellen

Partijen	% Instemming AOb
50Plus	75%
Bontes ^b	-
CDA	84%
CU	93%
D66	77%
GL	91%
Houwers	-
Klein	100%
Kuzu	60%
PvdA	88%
PvdD	100%
PVV	48%
SGP	84%
SP	86%
Van Vliet	-
VVD	81%

Activiteit in lijn met de AOb

Hierboven zagen we dat de SP en de SGP heel actief waren op het onderwijsterrein. Een tweede vraag is dan of zij het onderwijsbeleid in het richting van de AOb duwen met hun activiteit. De AOb heeft per voorstel aangegeven of ze het ermee eens zijn of niet. De tabel hierboven laat zien hoe vaak de AOb het eens is met de voorstellen van deze partijen. Klein en de PvdD dienen beiden slechts drie voorstellen in, maar de AOb is het met alle drie eens. Ook de percentages voor de ChristenUnie en de GL liggen hoog met 93 respectievelijk 91%. De PvdA (88%), SP (86%), SGP (84%), CDA (tevens 84%) en VVD (81%) dienen vaak voorstellen in waar de AOb mee instemt. Voor D66 (77%), 50Plus (75%) en de groep-Kuzu (60%) ligt dit al weer een slag lager. Met minder dan de helft van de voorstellen van de PVV stemt de AOb in (48%).

Stemgedrag

Het indienen van moties en amendementen is één aspect van het parlementair gedrag op het gebied van onderwijs. Het stemmen over die voorstellen is een ander aspect. Parlementair stemgedrag is een interessant fenomeen omdat partijen hun mening moeten geven over een breed scala aan voorstellen. We kijken hier naar het stemgedrag over onderwijsvoorstellen (moties, amendementen en wetsvoorstellen) voor de periode Rutte II. We analyseren dit zowel met ruimtelijke modellen, met behulp van de techniek 'Optimal Classification',² als aan de hand van statistische eigenschappen.

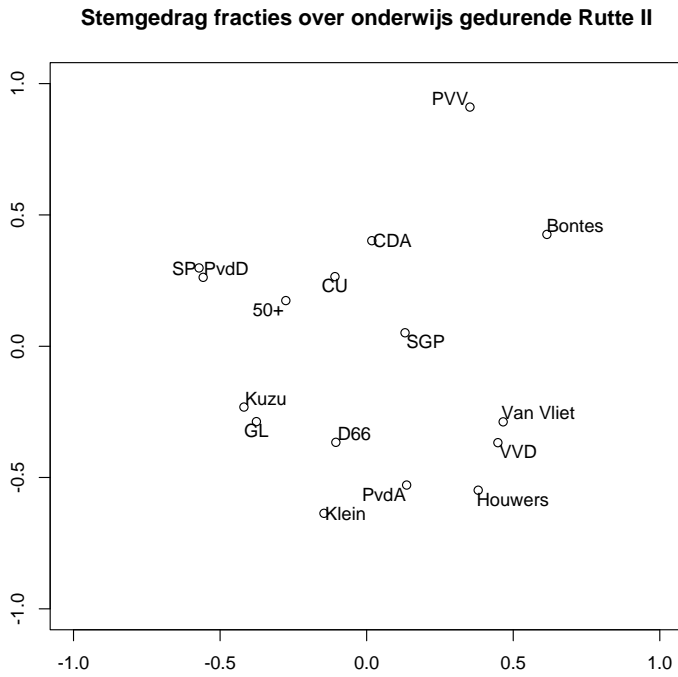
Figuur 1 toont een ruimtelijke model van het stemgedrag over onderwijs. In dit model staan partijen die hetzelfde stemmen dicht bij elkaar en partijen die heel anders stemmen ver uit elkaar. Ter illustratie, de SP en de PvdD stemmen vaak hetzelfde (zij hebben een bijna identieke positie). Deze twee partijen stemmen heel anders dan de VVD die in dit model het verst van deze twee partijen staat. De dimensies van deze figuur hebben geen betekenis van zichzelf.

We zien vier clusters in dit model: rechtsonder zien we de VVD en de PvdA samen met de onafhankelijke Kamerleden Houwers en Vliet. Rechtsboven staan de PVV en de groep-Bontes. Linksboven vinden we de oppositiepartijen SP, PvdD, 50Plus, CDA, ChristenUnie en SGP. Linksonder staan GL, D66, en het lid Klein en de Groep-Kuzu. De horizontale dimensie lijkt met name de rechtse partijen (VVD en PVV), van de partijen van het midden (PvdA, D66, CU, SGP en CDA) en de partijen van links (PvdD, GL en SP) te scheiden. De verticale dimensie lijkt zowel betrekking te hebben op de tegenstelling tussen regering en de oppositie (op deze dimensie staan de PvdA en de VVD het dichtst bij elkaar) als de tegenstelling tussen in sociaaleconomisch opzicht meer behoudende partijen (zoals de SP en de PVV) en in sociaaleconomisch opzicht meer hervormingsgezinde partijen (zoals D66). Het waren de meer hervormingsgezinde partijen die bij de verkiezingen van 2012 beloofden om meer te investeren in onderwijs, terwijl de meer behoudende partijen hier juist op wilden bezuinigen.³

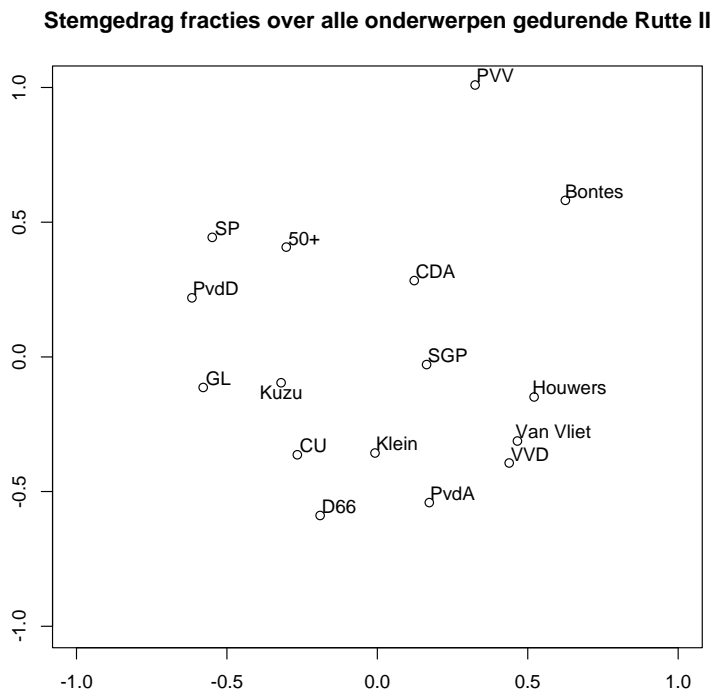
² Poole, K. (2005) *Spatial Models of Parliamentary Voting*. Cambridge: Cambridge University Press.

³ Otjes, S. (2015) "Hervormen en Herverdelen. Is de links-rechtslijn de enige conflictlijn op het sociaaleconomisch terrein?" *Res Publica*, 57(2).

Tabel 1: Stemgedrag over Onderwijs

Tabel 2: Stemgedrag over alle onderwerpen

Als we kijken naar alle stemmingen (Figuur 2) komt de algemene structuur vrij sterk overeen. PvdA, VVD, PVV en SP nemen heel vergelijkbare posities in. Een aantal partijen is opvallend verschoven. In vergelijking met alle stemmingen, staat de ChristenUnie op de verticale dimensie veel verder van het kabinet op het onderwijsgebied, voor de SGP is dat in mindere mate het geval. Bij de stemmingen over alle onderwerpen wordt het kabinet direct omringd door de C3 (SGP, ChristenUnie, D66) en enkele onafhankelijke Kamerleden. Bij de stemmingen over onderwijs is dit bondgenootschap opgebroken.

De PvdA en VVD staan dicht bij elkaar. Dit duidt erop dat ze vaak samen optrekken. Waar het alle onderwerpen betreft, is dit 82 procent van de stemmingen, ofwel gemiddeld genomen stemmen partijen 82% hetzelfde als coalitiepartijen PvdA en VVD. Op onderwijs is dit een iets kleiner deel (79 procent). In Tabel 3 staat weergegeven hoe vaak de VVD en de PvdA hetzelfde stemmen op een aantal deelterreinen. Op sommige beleidsterreinen (Toetsing, Werkdruk, Financiering en Structuur) stemmen de coalitiepartijen vaker hetzelfde. Op andere terreinen (Achterstand, Wetstechnisch, Werkgelegenheid, Kwaliteit, CAO, Passend Onderwijs) stemmen de coalitiepartij minder vaak hetzelfde. Op de onderwerpen waarop er tien of meer voorstellen zijn opgenomen verschillende percentages niet significant van de score voor het geheel.

In Tabel 4 staat uitgedaald hoe vaak partijen mee stemmen met PvdA en VVD, als zij hetzelfde stemmen. Op onderwijs stemmen de individuele Kamerleden Van Vliet en Houwers praktisch hetzelfde als de coalitie. Klein, D66, CDA en SGP stemmen in zeven van de tien stemmingen hetzelfde als de coalitie. GroenLinks, groep-Bontes, 50Plus en de ChristenUnie stemmen in zes van de tien stemmingen hetzelfde als VVD en PvdA. Net daaronder liggen de PVV en de groep-Kuzu. De PvdD en de SP stemmen in 40 procent van de stemmingen hetzelfde als de coalitie.

Als we deze cijfers met de percentages voor alle voorstellen vergelijken vallen vooral de groep Kuzu, SGP en de ChristenUnie vooral op. Ze stemmen respectievelijk zestien, zeven en vier procent minder vaak hetzelfde als het kabinet op onderwijsonderwerpen dan op alle onderwerpen. GroenLinks en 50Plus stemmen juist vaker (elf en zes procent vaker) hetzelfde als het kabinet op onderwijsonderwerpen dan op alle onderwerpen.

Tabel 3: Conflict tussen PvdA en VVD

Thema	VVD=PvdA	N
Kwaliteit	75%	81
Financiering	80%	80
Structuur	83%	75
Passend Onderwijs	77%	30
CAO	75%	16
Toetsing	92%	12
Werkdruk	92%	12
Werkgelegenheid	70%	10
Wetstechnisch	50%	2
Achterstand	0%	2
Allen	79%	320

Tabel 4: Stemt als VVD/PvdA

	Onderwijs	Alle voorstellen
50Plus	61%	55%
Bontes	61%	61%
CDA	71%	73%
CU	61%	65%
D66	72%	74%
GL	62%	51%
Houwers	95%	91%
Klein	75%	75%
Kuzu	50%	66%
PvdD	42%	42%
PVV	53%	51%
SGP	70%	77%
SP	40%	42%
Van Vliet	96%	94%

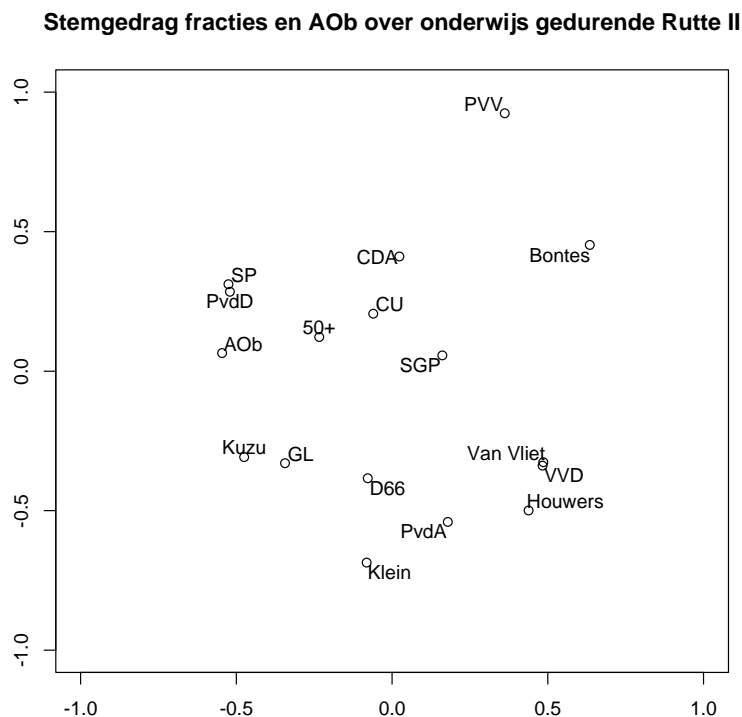
Wat in deze patronen over onderwijs eigenlijk iedere keer naar voren komt is dat de meerderheidsvorming anders verloopt. In het algemene beeld stemmen de C3 (SGP, D66 en ChristenUnie) veelvuldig mee met de coalitie. Op onderwijs vlak stellen de SGP en de ChristenUnie zich meer oppositioneel op, terwijl met name het CDA zich coöperatiever opstelt. Al met al zijn, met duidelijke uitzonderingen, de patronen van stemgedrag inzake onderwijs grotendeels vergelijkbaar met hoe partijen stemmen over andere onderwerpen.

Tabel 5: Overeenkomst met AOb

Partijen	Match
50Plus	70%
Bontes	30%
CDA	65%
CU	62%
D66	64%
GL	74%
Houwers	29%
Klein	56%
Kuzu	75%
PvdA	52%
PvdD	81%
PVV	43%
SGP	57%
SP	79%
Van Vliet	35%
VVD	40%

Nota bene: Dit betreft een analyse van 321 voorstellen, waarvan er 236 als belangrijk zijn aangemerkt door de AOb. Deze voorstellen zijn dubbel meegewogen.

Figuur 3: Stemgedrag over Onderwijs inclusief AOb

Stemgedrag in lijn met de AOb

Een analyse van parlementair stemgedrag zegt nog niet zo veel zonder een inhoudelijke duiding. De AOb heeft van alle moties, amendementen en wetsvoorstellen aangegeven of zij voor of tegenstander van die voorstellen waren. Op basis daarvan kunnen we uitrekenen in welke mate het oordeel van een partij (voor of tegen een voorstel) overeenkwam met dat van de AOb. De resultaten hiervan staan in Tabel 5. Ieder van de 236 voorstellen die door het AOb als belangrijk zijn aangemerkt tellen dubbel zo zwaar als de andere 85 voorstellen.

De partij die het meest overeenkomt met de AOb is de Partij voor de Dieren. Op 81% voorstellen komt haar oordeel over een voorstel overeen met dat van de AOb. Dit betekent dat er nog steeds 51 voorstellen waren die volgens de AOb belangrijk waren, waar de PvdD niet in lijn stemde met het oordeel van de Partij voor de Dieren. De SP stemde ook vaak in lijn met de voorkeuren van de AOb. De PvdD en SP stemden in 95% van de gevallen hetzelfde waar het onderwijs betreft. Vlak onder de PvdD staan de uit de PvdA-afgescheiden groep-Kuzu en GroenLinks. Hun stemgedrag komt in 75 resp. 74% overeen met de lijn van de AOb. De ouderenpartij 50Plus staat vrij dicht bij de AOb: het oordeel van deze partij komt in zeven van de tien stemmingen overeen met de onderwijsbond.

Hierop volgen een aantal middenpartijen: CDA (met 65%), D66 (met 64%) en de ChristenUnie (met 62%). Dat D66 vaak gezien wordt als issue-eigenaar op onderwijs betekent dus niet dat zij dezelfde inhoudelijke lijn op dit terrein heeft als de AOb; deze komt in net minder dan twee van de drie voorstellen overeen. Vlak onder de 60% staat de SGP (57%) en het afscheiden Kamerlid Klein (56%).

De Partij van de Arbeid stemt in net meer dan de helft van de voorstellen overeenkomstig de AOb. Onder de 50% vinden we voorts de PVV (43%), de VVD (40%) en de onafhankelijke Kamerleden Van Vliet (35%) en Houwers (29%).

We kunnen dit inzichtelijk maken aan de hand van een ruimtelijke model: op basis van of de AOb heeft aangegeven voor of tegen moties te zijn kunnen deze organisatie plaatsen in een zelfde ruimte als figuur 1. De AOb staat hier links in de figuur net boven de nullijn op de verticale dimensie. De SP, PvdD en de groep-Kuzu hebben een zelfde linkse positie. Aan de andere kant van de figuur staan VVD, PVV en de dissidenten Van Vliet, Houwers en Bontes.

Tabel 6: Verschil tussen AOb en geselecteerde partijen

Thema	PvdA= AOb	VVD= AOb	D66= AOb	CDA= AOb	SP= AOb	PVV= AOb	GL= AOb	CU = AOb
Kwaliteit	58%	43%	75%	73%	77%	38%	77%	58%
Financiering	41%	34%	53%	68%	81%	50%	59%	64%
Structuur	60%	53%	61%	71%	72%	37%	75%	71%
Passend	50%	40%	57%	57%	80%	50%	80%	70%
Onderwijs								
CAO	44%	19%	75%	50%	87%	31%	94%	38%
Toetsing	50%	42%	83%	67%	83%	17%	83%	75%
Werkdruk	33%	25%	83%	42%	92%	58%	75%	67%
Werkgelegenheid	60%	30%	50%	50%	90%	70%	100%	30%
Wetstechnisch	50%	0%	50%	50%	50%	100%	50%	0%
Achterstand	100%	0%	0%	0%	10%	0%	100%	0%
Allen	52%	40%	64%	66%	79%	43%	74%	62%

Nota bene: Alle moties zijn hier gelijk behandeld (anders dan in Tabel 5).

In Tabel 6 is het percentage voorstellen waar een aantal partijen hetzelfde stemmen als het standpunt van de AOb weergegeven voor een aantal deelterreinen. Om deze percentages te duiden vergelijken we ze met zowel het percentage waarin de partij meestemt met de AOb op alle moties en het percentage waarin partijen (PvdA, VVD, D66, CDA, SP, PVV, CU en GL) meestemmen met de AOb op dat deelterrein.

Bij de PvdA vallen de deelterreinen Financiering en Werkdruk op. Hier stemt de PvdA minder vaak mee met de AOb, in vergelijking met andere partijen. De mate waarin de VVD meestemt met AOb is over hele linie erg laag als je dit vergelijkt met andere partijen (alleen toetsing wijkt hiervan af). Alleen op structuur stemt de VVD voor meer dan de helft van de voorstellen hetzelfde als de AOb. Het percentage voor de CAO is exceptioneel laag. Bij D66 valt kwaliteit op. Voor drie van de vier voorstellen in deze grote categorie stemt D66 hier hetzelfde als de AOb. Dit is in vergelijking met andere partijen hoog en ook voor het stemgedrag van D66 is het percentage vrij hoog (de categorieën die hoger liggen omvatten weinig voorstellen). Op financiering stemt D66 voor haar doen opvallend weinig mee met de AOb. Bij het CDA valt alleen het thema financiering op; in vergelijking met andere partijen stemt het CDA juist op dit thema relatief vaak mee met de AOb. De SP stemt op bijna alle thema's veel vaker mee met de AOb dan andere partijen, alleen Structuur en Toetsing wijken van dit patroon af. De PVV stemt op bijna alle thema's juist vaker van de AOb. Alleen op Financiering, Passend Onderwijs, Werkdruk en Werkgelegenheid wijkt de PVV niet opvallend van de AOb af. Zeker op Toetsing stemt de PVV uitzonderlijk weinig mee stemt met de AOb.

Tabel 5: Percentage aangenomen voorstellen

Partijen	Onderwijs	Alles
50Plus	57%	29%
Bontes	-	10%
CDA	53%	43%
CU	43%	47%
D66	68%	56%
GL	78%	36%
Houwers	-	67%
Klein	0%	21%
Kuzu	20%	22%
PvdA	97%	95%
PvdD	67%	25%
PVV	16%	11%
SGP	39%	57%
SP	23%	24%
Van Vliet	-	54%
VVD	92%	88%

Succes

De mate waarin onderwijsvoorstellen worden aangenomen verschilt sterk tussen partijen. 97 procent van de PvdA-voorstellen wordt aangenomen en 92 procent van de VVD-voorstellen. Hierop volgen GroenLinks waarvan 78 procent van de voorstellen is aangenomen. Van D66 en PvdD worden 68 respectievelijk 67 procent aangenomen. Ook meer dan de helft van de voorstellen van 50Plus (57 procent) en het CDA (53 procent) worden aangenomen. Minder de helft van de voorstellen van de CU (43%) en de SGP (39%) wordt aangenomen. Minder succesvol zijn de SP (23%), de groep-Kuzu (20%) en de PVV (16%). Geen van de onderwijsvoorstellen van het lid Klein wordt aangenomen.

Als we deze percentages vergelijken met het percentage aangenomen voorstellen voor alle onderwerpen valt op dat veel partijen een groter deel van hun voorstellen krijgt aangenomen: GroenLinks en PvdD krijgen 42 procent meer van hun onderwijsvoorstellen aangenomen dan van hun voorstellen over alle onderwerpen. Ze zijn wat dat betreft dus succesvoller op het terrein van onderwijs. Waar de partijen op alle voorstellen slechts (lage) middenmoters waren, zijn de partijen op onderwijs de meest succesvolle oppositiepartijen. Ook 50Plus krijgt op het terrein van onderwijs meer gedaan, al gaat het hier om een klein aantal voorstellen. De SGP ziet juist een grote daling: deze partij krijgt op alle stemmingen meer dan de helft van haar voorstellen aangenomen, maar op onderwijs is dit minder dan de helft.

Wie zien hier eigenlijk een reflectie van de stemmingspatronen boven: het zijn de partijen in de coalitie (of op de verticale dimensie relatief dichtbij de coalitie), zoals D66 en GroenLinks, die relatief vaak hun voorstellen krijgen aangenomen. Het lage aantal onderwijsvoorstellen dat de SGP krijgt aangenomen moet ook in dit licht geduid worden. Op dit onderwerp staan de staatkundig gereformeerden verder af van de meerderheid.